

La Rússia de Putin no aixeca el voi

Després dels atemptats de l'11-S, Moscou ha intensificat els esforços per guanyar-se la confiança d'europaus i nord-americans i integrar-se progressivament en les estructures occidentals. Però els inacabables combats a Txetxènia, la catastròfica situació de les forces armades i la discutible salut de la democràcia russa posen en dubte l'èxit de gestió del número u del Kremlin.

Rússia busca un lloc al món d'acord amb la seva rica història, el potencial creador del seu poble i les seves enormes dimensions." Les paraules del president rus, Vladímir Putin, expressades el passat 12 de juny, festa nacional del país, reflecteixen l'orgull ferit que han covat els russos durant més d'una dècada. D'ençà del desmembrament de l'URSS, el 1991, Rússia ha vist perdre dramàticament el seu pes a nivell internacional, alhora que ha patit una traumàtica transformació econòmica i ha suat de valent per consolidar l'actual sistema democràtic.

Conscient de les mancances del país que presideix des de l'any 2000, Putin, en un exercici de pragmatisme, no es deixa turmentar pel fet que Rússia hagi perdut la seva condició de superpotència. En canvi, reclama la reconstrucció de les relacions amb el món occidental i es proposa recuperar el reconeixement general com a estat que vol que el prenguin en consideració en l'escena mundial.

D'acord amb aquesta actitud, el Kremlin ha accentuat el seu alineament amb Occident després dels atacs contra les Torres Bessones i el Pentàgon, amb l'esperança d'obtenir-ne avantatges econòmics i polítics. Els rèdits obtinguts amb aquesta posició, molt criticada tant per l'ultradreta com pels comunistes russos, comencen a ser notoris pel que fa als negocis i no ho són tant en el pla polític.

Per començar, el Govern rus ha hagut d'acceptar amb resignació l'abandonament dels EUA del tractat ABM, signat el 1972 per soviètics i nord-americans i que va ser peça clau de la doctrina de la dissuasió nuclear durant la Guerra Freda. Putin ha preferit no plantejar batalla en

aquest terreny i deixar fer al president dels EUA, George W. Bush, decidit a desplegar un escut antimíssils que l'ABM prohibeix expressament.

En contrapartida, Washington ha accedit a negociar un nou pacte amb Rússia per reduir el potencial nuclear. Bush i Putin van signar el passat 24 de maig el Tractat sobre Reduccions Ofensives Estratègiques, pel qual es comprometen a disminuir els caps nuclears respectius fins a un sostre màxim de 1.700-2.200 cap a finals de 2012. Actualment, els EUA tenen 7.300 caps nuclears, mentre que la Federació Russa en disposa de 6.000. L'acord, que reduirà en dos terços les armes nuclears estratègiques d'ambdós països pot semblar un important pas endavant en el procés de desarmament.

Però, en el nou tractat, un breu document d'un parell de pàgines, no s'exigeix a les parts que destrueixin el material retirat, com volia Rússia, sinó que es dona per bo simplement l'emmagatzematge, de manera que podria ser desplegat una altra vegada en el futur. A més, el pacte no estableix cap calendari per dur a terme la reducció de caps nuclears i es limita a assenyalar que el termini és de deu anys.

Una altra de les últimes encaixades de mans que s'han presentat com a símbol del final definitiu de l'enfrontament est-oest ha estat la creació del Consell OTAN-Rússia. El nou fòrum, inaugurat just quatre dies després de la signatura del nou tractat de desarmament, es reunirà dos cops l'any i agruparà els dinou estats membres de l'Aliança més Rússia. En aquest Consell "a vint", es debatran iniciatives conjuntes sobre temes com la lluita contra el terrorisme, la proliferació d'armes de destrucció massiva o la gestió de situacions de crisi.

Amb l'impuls d'aquest òrgan, els líders dels dinou països aliats han escenificat la seva predisposició a estrènyer els llaços amb Moscou i a apostar per la col·laboració a nivell internacional. Tanmateix, això no suposa ni de bon tros que s'hagi elevat Rússia a la categoria de membre de l'Aliança Atlàntica. De fet, se li ha concedit veu i vot al nou Consell, però no té dret a vetar les decisions de l'OTAN. D'aquesta manera, el Kremlin continuarà sense poder ficar cullerada en els afers clau que omplen l'agenda de l'Aliança, com ara l'ampliació a l'est d'Europa.

El proper novembre, a la cimera de Praga, l'OTAN dictarà quins dels estats candidats n'entraran a formar part. Entre els aspirants figuren tres antigues repúbliques de l'extingida Unió Soviètica: Estònia, Letònia i Lituània. La seva incorporació a l'organització nord-atlànica xoca de ple amb la pretensió de Rússia, cada

El Kremlin utilitza la política exterior per demostrar que no actua a remolc de ningú

cop més anacrònica, de mantenir com a intocable zona d'influència tot el seu perímetre exsoviètic.

Els representants de l'OTAN ja han manifestat que seran "generosos" a l'hora de determinar quins països seran admesos. N'hi ha pocs que dubten que els tres estats bàltics seran inclosos en la selecció final. Per a major desesperació del Kremlin, dos territoris més de l'antiga URSS, Ucraïna i Geòrgia, han declarat ja la seva intenció de sol·licitar pròximament l'ingrés a l'Aliança.

Tesar la corda. De tota manera, el Kremlin no es conforma amb estar de braços plegats i utilitza la seva política exterior per demostrar que no actua a remolc de ningú. Putin ha insistit darrerament a tesar la corda, amb una actitud que ha fet trontollar les bones relacions amb els EUA. El seu "delicte" ha estat

mantenir en la seva agenda diplomàtica països com l'Iran, l'Iraq o Corea del Nord, enquadrats dins del que Bush va definir com l'"eix del mal" perquè, segons considera, representen un "perill per a la pau mundial".

Moscou ja col·laborava amb aquests estats abans de l'11-S i no sembla disposat a renunciar ni als suculentos tractes econòmics ni a la relativa imatge d'"independència internacional" respecte dels EUA que aquesta línia política li reporta. Amb Teheran, Rússia ha negociat un acord pel qual es compromet a construir mitja dotzena de reactors nuclears en territori iranià. L'anunci ha disparat les alarmes a Washington, on s'assegura que l'Iran s'ha proposat obtenir armes de destrucció massiva.

També l'Iraq ha entrat en l'òrbita de Rússia. Després de tancar ambdós estats un acord comercial per valor de 40.000 milions de dòlars, ara Bagdad ha ofert al Kremlin la venda preferencial de petroli a canvi de suport davant d'un hipotètic atac nord-americà. El líder rus ha alterat igualment els ànims dels EUA, sobretot quan, fa uns dies, es va reunir a Vladivostok amb el cap d'estat de Corea del Nord, Kim Jong Il, que governa amb severitat un dels últims reductes estalinistes d'Àsia. La trobada, la segona en només un any que celebren Putin i Kim, va tenir lloc poques hores després que els EUA acusessin el govern nord-coreà de venda il·legal de tecnologia balística al Iemen.

A banda de les friccions generades per les relacions de Rússia amb països "proscrits" per Washington, Putin certament està aconseguint apujar a poc a poc els decibels de la veu russa en el panorama internacional. Prova d'això és que la Federació Russa s'ha refermat com a membre de ple dret del G-8, club que reuneix els països més industrialitzats del món. En l'última trobada, celebrada a Canadà a finals de juny, els líders del G-8 li atorgaren la presidència del grup per al 2006.

Així mateix, tant la Unió Europea com els EUA s'han compromès a reconèixer l'estatus d'economia de mercat a Rússia, condició imprescindible per a poder entrar a l'Organització Mundial del Comerç (OMC). Aquesta decisió, que comportarà l'eliminació de diverses traves a les exportacions russes, premia les reformes

impulsades per Putin i pel Govern que encapçala el primer ministre, Mikhaïl Kassiànov. Per a major satisfacció de Moscou, el director general de l'OMC, Mike Moore, ha pronosticat que l'adhesió de Rússia a l'organització es podria produir el setembre de 2003.

La voluntat de tenir les autoritats russes contentes és clara. I com a rerefons d'aquest idil·li cada cop més intens entre Rússia i Occident apareixen importants interessos econòmics i estratègics. D'una banda, Rússia necessita donar sortida als recursos energètics que posseeix per tal d'oxigenar la seva economia. D'altra banda, tant als EUA com a la UE els fan falta fonts alternatives de subministrament d'energia, que no es restringeixin al golf Pèrsic.

La carta energètica. Per aquest motiu, Rússia i els EUA han encetat un "diàleg energètic" pel qual tots dos estats es comprometen a cooperar en aquest sector. Rússia rebrà l'ajut nord-americà per a incrementar l'extracció de petroli i gas al seu territori i modernitzar les infraestructures per a traslladar aquests productes a l'estranger.

De moment, ja s'ha acordat la ruta per on el petroli rus serà transportat fins als EUA. Els oleoductes Amistat i Adria, construïts en temps soviètics i que, a més de Rússia, travessen Ucraïna, Eslovàquia, Hongria i Croàcia fins arribar a la costa del mar Adriàtic, seran habilitats adequadament de manera que, a finals de 2004, veuran passar uns cinc milions de tones de combustible l'any. Una flota de petroliers s'encarregarà de fer-lo arribar als EUA.

Amb les perspectives obertes pel "diàleg energètic", Washington confia a alleugerir la seva dependència dels proveïdors àrabs, mentre que Moscou vol convertir-se en un dels principals subministradors de combustible dels EUA. Si es compleixen les previsions, passarà de vendre un milió de tones de petroli l'any a vendre'n uns quinze milions de tones cap al 2005, amb un augment posterior de vuit milions de tones més cada any.

Paral·lelament, la UE també insisteix a enfortir la "cooperació energètica" amb la Federació Russa. "Nosaltres necessitem més subministrament i Rússia neces-

sita més exportació”, va comentar el president de la Comissió Europea, Romano Prodi, a la cimera entre els Quinze i Rússia celebrada a finals de maig. El 21% del petroli i el 40% del gas natural de què disposen els països de la Unió ja provenen de territori rus. Si es fan realitat les hipòtesis plantejades per alguns experts, els percentatges es podrien duplicar cap al 2020.

Totes les esperances russes d'escapar de la depressió econòmica que pateix des de fa almenys deu anys estan dipositades en la venda a bon preu dels seus recursos energètics. El Govern ha presentat ja el projecte de llei dels pressupostos de l'estat per al 2003, en què es preveu un creixement econòmic d'entre el 3,6% i el 4,4%, depenent del que es pagui pel cru als mercats mundials. La variant més pessimista pressuposa un preu de 18,5 dòlars per barril de mitjana, mentre que la previsió més agosarada el situa a 22 dòlars per barril.

Txetxènia, la sagnia permanent.

Putin juga, doncs, la carta “energètica” per complementar el seu alineament amb Occident. Tot això provoca que les crítiques d'altres governs cap al Kremlin per qüestions com la guerra de Txetxènia s'estiguin extingint, sobretot després de l'11-S. A la Casa Blanca ja consideren Rússia com un “aliat en la lluita global contra el terrorisme internacional”. Fins i tot es comença a acceptar la tesi de Moscou que defineix les accions militars contra els guerrillers independentistes txetxens com un capítol més de l'operació mundial contra el terror.

Des de Brussel·les també es fan els ulls grossos. Així, en la declaració conjunta elaborada en l'última cimera entre Rússia i la UE es va suprimir un paràgraf referit concretament a Txetxènia. Però a la petita república caucàsica els xiulets de bala són encara música habitual. Nombroses organitzacions no paren de denunciar els excessos contra la població civil que s'hi cometien.

La tardor de 1999, el Kremlin va llançar una ofensiva militar per ocupar Txetxènia i fer fora del poder les autoritats secessionistes locals. Després de posar els peus als principals centres urbans, entre aquests la capital, Grozni, el ministre de

Defensa rus, Serguei Ivanov, anuncià fa ja més d'un any que la "fase militar de la guerra" havia finalitzat. Però el degoteig constant de víctimes indica que la situació no està ni de bon tros normalitzada.

L'Associació txetxena de Víctimes dels Camps de Concentració (AVCC) estima que el nombre de txetxens que han perdut la vida a causa de la guerra desencadenada fa quasi tres anys s'eleva a 80.000. Cal sumar-hi, a més, els 120.000 morts durant l'anterior guerra russotxetxena, entre 1994 i 1996. Així mateix, l'associació calcula que en tots dos conflictes armats han passat pels camps de concentració russos més de 55.000 txetxens, dels quals 37.000 han estat executats i 7.500 han desaparegut.

Moscú reconeix que han mort ja uns 4.000 soldats russos, però diverses organitzacions de drets humans de Rússia creuen que les autoritats amaguen el nombre real de baixes, que podria triplicar les dades oficials.

D'altra banda, segons el centre pels drets humans rus Memorial, 568.000 persones han hagut d'abandonar el territori txetxè des del començament del conflicte bèl·lic. D'aquestes, només 130.000 hi han tornat. L'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR) informa que bona part dels desplaçats tem retornar a les seves cases a causa de la inseguretat que encara es respira a Txetxènia i de la por a ser detinguts per les tropes russes.

"Txetxènia pateix un veritable genocidi, en el qual s'extermina tot un poble, amb la connivència de la comunitat internacional", denuncia Svetlana Gànnuixkina, activista de Memorial. I afegeix que "l'actitud dels mandataris russos cap als txetxens és semblant a la política dels nazis cap als jueus i els gitanos".

En això coincideix amb el president de la Txetxènia rebel, Aslan Maskhàdov, a qui Moscou ja no reconeix cap legitimitat i que qualifica de "terrorista". Maskhàdov, que tot i continuar la resistència armada des de parador desconegut de tant en tant emet declaracions a través de l'agència Chechenpress, manifesta en el darrer comunicat que "Rússia comet un autèntic genocidi físic, moral i espiritual contra el nostre poble. A Txetxènia, amb la silenciosa aprovació de la comunitat

internacional, s'aplica la neteja ètnica i s'exterminen els nostres ciutadans sense tenir en compte l'edat ni el sexe".

Tanmateix, Maskhàdov va fer arribar una missiva amb una oferta de pau als líders del G-8 reunits a Canadà. El president independentista txetxè proposava un cessament de la violència a mitjan juliol per començar a negociar els termes d'un acord de pau. Com a resposta, el portaveu presidencial, Serguei Iastrgembski, va dir que Maskhàdov "no és ningú, ja no mana" i va assegurar que els combats a Txetxènia "en realitat no existeixen". El que ocorre avui al Caucas, segons Iastrgembski, només té a veure amb "el terrorisme, el separatisme i les accions d'uns bandits".

La via negociadora, per tant, sembla oberturada. Però, mentrestant, l'exèrcit rus

continua exhibint una incapacitat majúscula per derrotar definitivament la guerrilla txetxena. L'evident mal estat de les forces armades russes ha fet que Putin promogui des de fa dos anys una reestructuració, encaminada a professionalitzar-les. No obstant això, les reformes en aquest camp van d'allò més lentes.

Reformar l'exèrcit. El president rus pretén reduir el sobredimensionat exèrcit de 1.260.000 soldats a 850.000 el 2010. Però el pressupost d'enguany per posar en marxa els plans de modernització de les estructures militars és d'uns 9.500 milions d'euros, una suma que queda ben esquifida al costat dels 400.000 milions d'euros que destinarà George W. Bush per reformar l'exèrcit nord-americà.

De moment, el que sí que s'ha aprovat és la introducció d'una prestació social alternativa al servei militar. Les associacions de mares de soldats assenyalen que cada any es produeixen unes 40.000 desercions de joves reclutats per fer la "mili", una experiència que resulta ser un malson per a molts, ja que sovint són víctimes de pallisses, tortures i extorsions dels companys més veterans o oficials. Anualment, moren entre 3.000 i 5.000 re-

L'exèrcit rus es continua mostrant incapaç de derrotar la guerrilla txetxena

Esquerra, tropes russes combatent a Txetxènia. Després dels atemptats de l'11 de setembre sembla que tant els EUA com la UE han decidit concedir a Rússia carta blanca per exterminar els txetxens, siguin civils o guerrillers. Malgrat això el degoteig de víctimes russes també és constant. A dalt, una de les instal·lacions petrol·leres russes. Els països occidentals necessiten fonts alternatives de subministrament d'energia per no haver de dependre tant dels països àrabs.

clutes russos per aquests excessos, molts més dels que perden la vida combatent a Txetxènia.

A partir de 2004, un cop entri en vigor la nova llei, ja serà possible acollir-se al servei social substitutori. Però la mesura està rebent una allau de crítiques. En primer lloc, només els joves que demostrin ser antimilitaristes convençuts podran ser acceptats com a objectors. Un cop concedit aquest dret, els afortunats poden començar a tremolar: la llei descarta que els objectors puguin fer el treball social a la seva ciutat de residència, de manera que poden ser enviats a Sibèria o a l'Àrtic. L'executiu rus reconeix que fan falta treballadors a les estacions polars i als boscos siberians per exercir de bombers o guardes forestals. El text de la llei ha rebut els atacs fins i tot d'un ministre del mateix gabinet rus, que considera que s'estan creant "camps de concentració" per als objectors.

En relació a les pessimes condicions en què es troben les forces armades de Rússia, el cap de l'estat major, Anatoli Kvaixnín, ha denunciat l'alt índex de corrupció que impregna l'estament militar. Segons Kvaixnín, els fraus i els robatoris de material són una constant i l'oficialitat no fa res per impedir-ho.

Un símptoma més de la decadència dels hereus de l'Exèrcit Roig és l'augment d'accidents de la Força Aèria russa. En els darrers dos anys i mig, s'han estavellat 32 avions i helicòpters militars, sense incloure els que s'han perdut a Txetxènia. La causa, segons fonts militars, cal buscar-la en la insuficient preparació dels pilots.

El comandant en cap de l'Aviació Naval russa, Ivan Fedin, ha explicat que gairebé la meitat dels pilots que té a les seves ordres amb prou feines acumulen un parell o tres d'hores de vol l'any. Fedin considera que aquest fet és degut a la manca de fons per adquirir un bé tan abundant a Rússia com el combustible.

La repercussió d'aquest seguit de catàstrofes aèries, però, no es pot comparar amb el xoc que va causar l'enfonsament

**Tot i els problemes,
Putin té un suport
cada cop més
sòlid dels altres
dirigents mundials**

del submarí nuclear Kursk, l'agost de 2000. Ara, el Ministeri de Defensa rus ha fet pública la versió definitiva sobre la tragèdia, que va segar la vida dels 118 tripulants. El Kursk es va enfonsar per culpa de dues explosions a l'interior del mateix submarí mentre realitzava unes maniobres navals.

La crònica negra de les forces armades russes es completa amb la recent absolució per falta de proves dels sis militars acusats de matar el 1994 un periodista que investigava les pràctiques corruptes dins l'exèrcit. Es tracta de Dmitri Jòldov, redactor del diari *Moskovski Komsomlets*, que tenia 27 anys quan li va esclatar a les mans un paquet bomba, dies després d'haver informat sobre les connexions del Ministeri de Defensa rus, llavors dirigit per Pavel Gratxov, amb grups mafiosos.

Precisament la llibertat de premsa i la intimidació als periodistes és una de les qüestions que més preocupen el Defensor del Poble rus, Oleg Mirònov, que considera que les autoritats del país no volen reconèixer el paper dels mitjans de comunicació com a "intermediaris entre els ciutadans i els poders públics".

Llibertat de premsa. A part del tancament de mitjans crítics amb la línia política del Kremlin, com les televisions NTV i TV6, el diari *Segodnia* o el setmanari *ItoGui*, Mirònov diu que sovint "els periodistes independents pateixen pressions econòmiques, persecucions, amenaces i, fins i tot, alguns són assassinats".

En definitiva, sembla evident que el paisatge actual de la Rússia de Putin és, en molts aspectes, desolador. La ferida oberta de Txetxènia continua sagnant. Els puntals bàsics d'un estat de dret, com la llibertat d'informació, trontollen. I les reformes promeses en camps com el militar es van desgranant amb una lentitud exasperant. Tot i això, el màxim mandatari del país més gran del planeta té un suport cada cop més sòlid dels principals dirigents mundials, que veuen en Putin l'home amb qui poder segellar sucosos acords econòmics i que, al mateix temps, proclama fidelitat a la coalició antiterrorista internacional.

Roger Mateos Miret